

Наука та інновації. 2008. Т 4. № 5. С. 21–32.

В.С. Шовкалюк

Департамент інновацій та трансферу технологій
Міністерства освіти і науки України, Київ

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

Головним завданням інноваційної політики держави є забезпечення ефективного використання наукового, технічного і виробничого потенціалів, розробка та впровадження механізмів активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій у всіх сферах економіки.

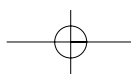
Міністерство освіти і науки України відповідно до чинного законодавства — це головний (провідний) центральний орган виконавчої влади у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, який разом з іншими органами дер-

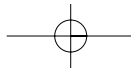
жавної виконавчої влади повинен створювати сприятливі правові умови для здійснення інноваційної діяльності. Результатом роботи у цьому напрямку на сьогодні є удосконалення нормативно-правової бази регулювання діяльності інноваторів, реалізація заходів спрямованих на розвиток інноваційної інфраструктури, організація цивілізованого трансферу технологій з метою створення умов для формування та ефективного використання інноваційного потенціалу держави, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції.

Удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій є основним пріоритетним напрямком діяльності міністерства. Прийняття базових законів України у сфері інноваційної діяльності "Про інноваційну діяльність", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", "Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків»", "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" та інших законів — це результат спільної роботи державних органів виконавчої влади.

Діючі базові закони заклали фундамент для проведення інноваційної діяльності. З метою

© В.С. ШОВКАЛЮК, 2008

До 90-річчя Національної академії наук України

їх реалізації було прийнято цілу низку рішень Уряду, а також понад 20 інших підзаконних актів, що регулюють окремі аспекти інноваційної діяльності. Проте недотримання, а інколи й пряме ігнорування їх найважливіших норм та положень не забезпечити належний рівень розвитку інноваційної сфери.

Так, Законом України "Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік»" та деяких інших законодавчих актів України було повністю скасовано непряму державну підтримку технологічних парків для виконавців проектів, що гальмувало подальший розвиток технопарків та суттєво скорочувало кількість інноваційних проектів, які реалізуються технопарками. Наслідком такого не виваженого рішення стало невиконання затверджених бізнес-планів інноваційних та інвестиційних проектів (які, до речі, погоджувалися Комісією з організацією діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів), втрата виконавцями інноваційних проектів можливості вчасно розраховуватися за придбане устаткування і виконані науково-дослідні та проектні роботи, втрата довіри іноземних та вітчизняних інвесторів до стабільності правової бази у сфері інноваційної діяльності і відмова від участі у фінансуванні інноваційних проектів. Зберігаючи високі темпи виробництва та реалізації інноваційної продукції, технопарки протягом 2005–2007 рр. не розпочали виконання жодного інноваційного проекту. Лише в кінці 2007 р. було зареєстровано перший від 2005 р. інноваційний проект.

З метою виправлення ситуації, що склалася, міністерством було розроблено нову редакцію Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків", яким відновлено частково податкові та митні пільги для виконавців проектів (по сплаті податку на прибуток та по відстроченню терміну сплати митних платежів при імпорті нового устаткування, обладнання і комплектуючих, а також матеріалів, які не ви-

робляються в Україні). Нова редакція закону прийнята Верховною Радою України 12 січня 2006 р.

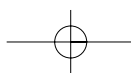
Закон визначив спеціальний режим інноваційної діяльності, який передбачав надання державної підтримки діяльності технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств при реалізації проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків.

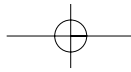
На сьогодні прийнята низка нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення реалізації положень цього Закону, зокрема:

— Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.06 № 1657 "Деякі питання організації діяльності технологічних парків", якою затверджено новий порядок державної реєстрації технологічних парків та внесені зміни до порядку розгляду, експертизи та державної реєстрації проектів технологічних парків і положення про порядок розгляду та затвердження пріоритетних напрямів діяльності технологічного парку;

— Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.06 № 1643 "Про затвердження Порядку зарахування сум податку на прибуток підприємств на спеціальні рахунки технологічного парку, його учасників та спільних підприємств, використання зазначених коштів і здійснення контролю за їх використанням", на виконання положень якої підготовлено спільний наказ від 10.01.07 № 3 Міністерства освіти і науки, Міністерства фінансів та Головного контрольно-ревізійного управління щодо затвердження зразків плану використання коштів сум податків, зарахованих на спеціальні рахунки технопарків, наказом МОН від 24.02.07 № 153 затверджені форми звітів про цільове використання сум податків, зарахованих на спеціальні рахунки;

— Постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.07 № 517 "Про затвердження Порядку проведення моніторингу та здійснення контролю за реалізацією проектів технологічних парків", де визначено механізм перевірки діяльності технологічних парків шляхом конт-

До 90-річчя Національної академії наук України

ролю та моніторингу, в першу чергу — напрямів використання коштів спецрахунків технопарків та виконавців проектів згідно із Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків", бюджетної ефективності проектів технопарків, відповідності задекларованих в бізнес-планах цілей фактично отриманим результатам та перевірку ефективного використання коштів цільових субсидій, зарахованих на спеціальні рахунки технопарків, їх учасників та спільних підприємств.

Серед основних проблем, які виникли під час практичного застосування спеціального режиму інноваційної діяльності, передбаченого Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" від 12.01.06 р. № 3333-IV, є нечіткість його окремих положень та неоднозначне застосування його норм центральними органами виконавчої влади.

З метою законодавчого врегулювання проблемних питань, що виникають під час практичного застосування спеціального режиму інноваційної діяльності, спрощення державної реєстрації технологічних парків та їх проектів і вирішення окремих питань діяльності технопарків Міністерством освіти і науки України спільно з іншими центральними органами виконавчої влади розроблено проект Закону України "Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків»", який прийнято за основу в першому читанні Верховною Радою України ще в середині 2007 р.

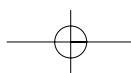
Під час реалізації проектів технологічних парків виникає необхідність внесення змін до них в зв'язку з появою нового, більш ефективного, устаткування та відповідною зміною технологічних рішень, закладених у проектах. З метою врегулювання зазначеної проблеми Кабінет Міністрів України 8 листопада 2007 р. прийняв розроблену Міністерством освіти і науки України постанову за № 1310, якою вне-

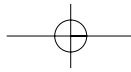
сені зміни до Порядку розгляду, експертизи та державної реєстрації проектів технологічних парків. Постановою зокрема передбачено надання можливості внесення змін до проекту технологічного парку в разі зміни номенклатури товарів, що необхідні для його реалізації, за умови, що це не призведе до збільшення загальної вартості їх імпорту.

Для визначення компетенції кожного міністерства та відомства, причетного до підготовки загального висновку до проекту діяльності та розвитку технологічного парку та до його інноваційних проектів в частині визначення доцільності державної їх реєстрації, Міністерством освіти і науки України розроблено та затверджено наказами за погодженням з центральними органами виконавчої влади "Критерії оцінки проекту діяльності та розвитку технологічного парку" (від 10.07.07 №593) та "Критерії відбору при ухваленні проектів технологічного парку" (від 10.07.07 №594).

Для забезпечення активної участі технологічних парків у розробці проектів нормативно-правових актів, підготовці пропозицій щодо поліпшення умов інноваційної діяльності та механізмів реалізації інноваційних проектів при Міністерстві освіти і науки України створено громадську Раду керівників технопарків, склад якої затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16.10.07 № 913. У своїй діяльності Рада керується Положенням про громадську Раду керівників технопарків, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 19.11.07 № 1019. Головним завданням Ради являється налагодження ефективної співпраці технопарків та міністерства в створенні сприятливих для їх діяльності умов. Створення зазначеної Ради спрямоване на забезпечення відкритості діяльності міністерства, врахування громадської думки у процесі підготовки та організації виконання його рішень у сфері інноваційної діяльності.

Трансфер технологій є однією з найважливіших ланок інноваційної діяльності, яка за-

До 90-річчя Національної академії наук України

безпечує передачу нових науково-технічних знань від розробника до виробника. При цьому учасники трансферу вступають в довгострокові відносини відповідно до умов договору з метою отримання доходу або іншої вигоди від впровадження технологій у виробництво. Така форма інноваційної процедури давно довела свою ефективність в розвинених країнах і повинна поступово перейти на український економічний простір, де переважають застарілі уявлення про адміністративні методи впровадження науки у виробництво. Трансфер технологій є необхідною та достатньою умовою існування ринкових відносин у сучасній постіндустріальній державі, і стрімкий перехід до такої форми роботи на ринку інтелектуальної власності надзвичайно важливий для України.

В Україні темпи розвитку трансферу технологій невисокі. Дослідження засвідчує, що вітчизняний ринок високих технологій фактично знаходиться під контролем неурядових організацій. Наукові розробки, створені за державні кошти, здебільшого комерціалізуються без будь-якого відшкодування державі. Не забезпечується захист майнових прав на технології та їх об'єкти. Відсутні стимули для розробки пріоритетних технологій та їх впровадження у виробництво.

Важливим кроком на шляху вирішення зазначених проблем має стати реалізація положень Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", прийнятого Верховною Радою України 14 вересня 2006 р. Цей Закон визначає правові засади державного регулювання діяльності також у сфері охорони майнових прав на вітчизняні технології на території держав. В законі приводиться визначення терміну трансферу технології як передача технології, що оформляється шляхом укладення двостороннього або багатостороннього договору між фізичними та/або юридичними особами, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права і обов'язки щодо технології та/або її складових.

Головною метою державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій закон передбачає забезпечення розвитку національного промислового і науково-технічного потенціалу, його ефективне використання для вирішення завдань соціально-економічного розвитку держави та забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду, можливих соціально-економічних, технологічних і екологічних наслідків від застосування технологій та їх складових, сприяння розвитку виробництва, в якому використовуються новітні вітчизняні технології.

Закон визначає суб'єктів трансферу технологій, якими є:

— Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки (далі — уповноважений орган), а також інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, які беруть участь у закупівлі, передачі та/або використанні технологій;

— Національна академія наук України і галузеві академії наук, установи науки, освіти, охорони здоров'я та інші установи, де створюються та/або використовуються технології і яким належать майнові права на технології;

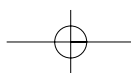
— науково-виробничі об'єднання, підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, де створюються та/або використовуються технології;

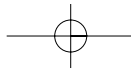
— фізичні особи, які беруть участь у створенні, трансфері та впровадженні технологій, надають інформаційні, фінансові та інші послуги на всіх стадіях просування технологій та їх складових на ринок;

— юридичні та фізичні особи, які є постачальниками складових технологій, що використовуються під час застосування технологій, які пропонуються до трансферу;

— юридичні та фізичні особи, що надають технічні послуги, пов'язані зі застосуванням технологій;

— технологічні брокери.

До 90-річчя Національної академії наук України

У Законі окреслені завдання державних органів виконавчої влади та Національної академії наук України і галузевих академій наук, організаційні та фінансово-економічні питання діяльності в сфері трансферу технологій. Уповноваженим органом визначено Міністерство освіти і науки України — центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Положення Закону спрямовані на одночасний захист у процесі створення та передачі технологій інтересів:

- держави;
- авторів технологій;
- підприємств, установ та організацій, які здійснюють передачу технологій;
- підприємств установ та організацій, які впроваджують інноваційні технології, що відповідають пріоритетним напрямам інноваційної діяльності загальнодержавного рівня.

Захист інтересів держави забезпечується через:

- 1) визначення випадків та процедури проведення обов'язкової державної експертизи для технологій, коли суб'єктам їх трансферу передбачено отримання цільових субсидій, визначених цим Законом; для технологій, які плануються для використання в Україні за рахунок державних коштів, якщо сума їх закупівлі дорівнює або перевищує розмір суми, визначеної для відповідних процедур закупівель Законом України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" (стаття 12 Закону);
- 2) введення процедури державної реєстрації договорів про трансфер технологій за результатами державної експертизи (стаття 13);
- 3) запровадження державної акредитації фізичних та юридичних осіб для здійснення на постійній та/або професійній основі посередницької діяльності у сфері трансферу технологій (технологічних брокерів) (стаття 15);
- 4) встановлення випадків обмеження щодо укладення договорів про трансфер технологій (стаття 18);
- 5) визначення напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу техно-

логій, створених або придбаних за рахунок коштів Державного бюджету України, виключно для розвитку вітчизняної науково-технологічної сфери (стаття 20).

Захист інтересів авторів технологій має бути забезпечений завдяки реалізації положень статті 19, якою передбачено вимоги щодо:

1) укладання договору між автором технології та підприємством, установою чи організацією, де створено технологію та/або куди здійснюється її трансфер. В договорі мають бути визначені майнові права, що передаються за цим договором, умови виплати та розмір винагороди за передачу і використання майнових прав на технологію;

2) виплати винагороди автору технології у випадку отримання підприємством ліцензійних платежів від надання ліцензій на його технологію;

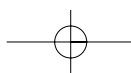
3) визначення розміру, ставки, порядку та умов виплати винагороди авторам технологій;

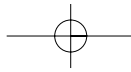
4) встановлення Кабінетом Міністрів України мінімальної ставки винагороди авторам технологій.

Стимулювання підприємств, установ та організацій, які здійснюють передачу технологій та які впроваджують інноваційні технології, передбачається забезпечити шляхом:

1) встановлення Кабінетом Міністрів України мінімальної ставки винагороди особам, які здійснюють трансфер технологій (пункт 5 статті 19);

2) здійснення цільового субсидування трансферу технологій (аналогічно до існуючого порядку для проектів технологічних парків) на суму податку на прибуток підприємств, одержаного від впровадження зазначених технологій, нараховану за період та у порядку, що встановлені Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" та суму ввізного мита, що нараховується згідно з митним законодавством України при ввезенні в Україну для реалізації проектів трансферу технологій, устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, що не виробляються в Україні (стаття 22);

До 90-річчя Національної академії наук України

3) надання державних гарантій щодо погашення кредитів комерційних банків, залучених підприємствами, що належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, Національної та галузевих академій наук, наданих для придбання технологій та їх складових, необхідність застосування яких визначена потребами держави і суспільства у цих технологіях (стаття 21).

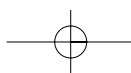
Для забезпечення реалізації положень Закону Міністерством освіти та науки України спільно з Фондом державного майна України, Національною академією наук України та іншими центральними органами виконавчої влади розроблено цілу низку підзаконних актів, які в установленому порядку були внесені на розгляд до Кабінету Міністрів України та прийняті ним.

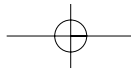
Постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання реалізації Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»" від 1 серпня 2007 р. № 995 затверджене Типове положення про структурний підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності та внесені зміни до Типового положення про Головне управління освіти і науки Київської міської державної адміністрації, Управління освіти і науки обласної, Севастопольської міської державної адміністрації. Постановою доручено Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Національній та галузевим академіям наук, що виконують функції, пов'язані з розробленням технологій та їх складових частин, набуттям, ліцензуванням і захистом прав інтелектуальної власності на них, трансфером та використанням нових технологій створити у центральних органах виконавчої влади, обласних та міських державних адміністраціях, установах Національної та галузевих академій наук України та в підпорядкованих їм організаціях структурні підрозділи, діяльність яких буде спрямована на забезпечення захисту прав та економічних інтересів

суб'єктів трансферу технологій відповідної сфери суспільного виробництва, регіонів, держави згідно із законодавством.

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку проведення Державної акредитації фізичних та юридичних осіб на право здійснення посередницької діяльності у сфері трансферу технологій" від 26 червня 2007 р. № 861 визначає порядок акредитації осіб, які мають намір займатися посередницькою діяльністю в сфері трансферу технологій. На виконання положень постанови прийнято Накази Міністерства освіти і науки України: "Про затвердження складу Державної комісії з питань акредитації фізичних та юридичних осіб на право провадження посередницької діяльності у сфері трансферу технологій" (від 24 липня 2007 р. № 646), "Про затвердження форми заявки та переліку документів, необхідних для проведення державної акредитації фізичних та юридичних осіб на право провадження посередницької діяльності у сфері трансферу технологій" (від 25 липня 2007 р. № 654). Проведено три засідання Комісії, на яких розглянуто 8 заявок від юридичних осіб і 2 заявки від фізичних осіб на право проведення посередницької діяльності у сфері трансферу технологій. За результатами розгляду Комісії видано 10 свідоцтв про державну акредитацію на право проведення посередницької діяльності у сфері трансферу технологій.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України "Про передачу МОН повноважень на затвердження порядку ведення Державного реєстру договорів про трансфер технологій" від 06.02.08 № 252 Міністерство освіти і науки України забезпечує ведення державного реєстру договорів про трансфер технологій, що сприятиме систематизації та уніфікації інформації щодо трансферу технологій, забезпеченню охорони майнових прав на вітчизняні технології та розширенню міжнародного співробітництва у цій сфері. На виконання зазначеного розпорядження розроблено Порядок державної ре-

До 90-річчя Національної академії наук України

естрації договорів про трансфер технологій та ведення Державного реєстру договорів про трансфер технологій, який затверджено наказом МОН від 14 травня 2008 року № 409 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 травня 2008 р. № 464/15155.

Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження мінімальних ставок винагороди авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер" від 04.06.08 № 520 затверджено мінімальні ставки винагороди авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер, в залежності від обсягу продукції, що вироблена з її застосуванням, що сприятиме розвитку цивілізованого ринку трансферу технологій, інноваційних продуктів, товарів і послуг в Україні.

Досвід розвинених країн свідчить, що потужним каталізатором залучення суб'єктів господарювання до інноваційної діяльності виступає система установ інфраструктурного забезпечення інноваційної діяльності, призначених для більш швидкої та ефективної реалізації інноваційних проектів, склад якої обумовлюється економічними, культурними, політичними, соціальними та іншими особливостями країн світу. З метою створення в Україні інноваційної інфраструктури Міністерством освіти і науки України розроблено, а постановою Уряду від 14.05.2008 р. № 447 затверджено Державну цільову економічну програму "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009–2013 рр. Програма визначає оптимальний варіант вирішення проблеми створення організаційно-економічних умов, які дієво впливатимуть на підвищення інноваційної активності та конкурентоспроможності економіки країни, здійснення технологічного прориву і забезпечуватимуть формування постійної потреби в розробці та реалізації інновацій, ефективного використанні науково-технічного, інноваційного та освітнього потенціалу країни в інтересах суспільства.

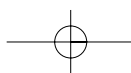
Програмою визначено мінімальну кількість інноваційних структур, створення та діяльність

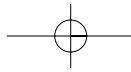
яких дасть можливість забезпечити належну допомогу інноваторам на всіх рівнях. Поряд з державними коштами до фінансування її заходів залучатимуться кошти місцевих бюджетів та з позабюджетних джерел. Частка внеску держави складе біля третини загального обсягу її фінансування. Тому для успішної реалізації програмних заходів важливо, щоб держава виконала свої зобов'язання, що підтвердить іншим потенційним інвесторам важливість для неї цього напрямку діяльності.

Для реалізації зазначеної Програми міністерством підготовлено та подано Міністерству фінансів пропозиції щодо передбачення видатків в обсязі 21,3 млн. гривень на виконання її заходів при формуванні показників проекту Державного бюджету України на 2009 рік.

Одним з головних завдань у сфері інноваційного розвитку економіки України є визначення нових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Фактично це головний важіль для проведення єдиної державної інноваційної політики. Чинним Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" визначено на середньостроковий період як пріоритетні 41 напрям, переважно спрямовані на розвиток третього та четвертого технологічних укладів. А така розпорошеність та практично всеосяжний характер середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності не дає можливості забезпечити реальну концентрацію фінансових та інтелектуальних ресурсів держави з метою розвитку високих технологій, не стимулює впровадження наукових досліджень і розробок для створення конкурентоспроможної наукомісткої продукції.

Нагальним наразі є прийняття нової редакції Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", яка передбачає запровадження цілісної, більш гнучкої системи пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, що розрізнені як за масштабами завдань, на вирішення яких вони спрямовані, так і за порядком їх формування, затверджен-

До 90-річчя Національної академії наук України

ня, механізмів реалізації, але об'єднані спрямованістю на розвиток високоукладної економіки, створення "проривних" на світовий ринок технологій. З метою швидкого реагування на виклики сучасного науково-технічного розвитку та більшої оперативності у прийнятті рішення щодо корегування середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності їх затвердження проектом закону віднесено до повноважень Кабінету Міністрів України. До повноважень же Верховної Ради України віднесено затвердження стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, які відповідають цілям стратегічного розвитку української економіки та тривалі в часі їх реалізації. Законопроект було внесено на розгляд Верховної Ради України ще в березні 2007 року, який так і не було розглянуто на сесії, а у зв'язку з переобранням парламенту його повернули на доопрацювання. У травні 2008 р. доопрацьований проект закону знову внесено на розгляд Верховної Ради України.

Суттєвою перепоною для активізації інноваційної діяльності є нестача фінансових ресурсів у суб'єктів інноваційної діяльності. На даний час визначені державою заходи щодо поліпшення фінансового забезпечення інноваційної діяльності, а саме відповідно до вимог чинних Законів України "Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків»", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" та "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", де передбачена державна підтримка суб'єктів інноваційної діяльності та трансферу технологій, впровадження державного замовлення на інноваційну продукцію, не виконуються через непередбачення відповідних видатків у Державному бюджеті України. При цьому відповідні розрахунки і обґрунтування при формуванні державного бюджету щорічно подаються до Міністерства фінансів України.

Вирішенню проблеми забезпечення належного інноваційного розвитку має сприяти на-

лагодження системного підходу до фінансування інноваційної діяльності та трансферу технологій. Частковому врегулюванню цієї проблеми буде сприяти запровадження в системі видатків державного бюджету України на 2009 рік окремих бюджетних програм, потреба в яких визначена чинним законодавством, зокрема:

- "Фінансове сприяння для реалізації трансферу технологій";
- "Реалізація повноважень та завдань уповноваженого органу у сфері трансферу технологій";
- "Всеукраїнський конкурс інноваційних технологій";
- "Розробка змін до ДСТУ 3775-97 "Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення";
- "Державна підтримка діяльності технологічних парків".

На сьогодні розроблено та затверджено відповідними нормативно-правовими актами лише такі механізми отримання додаткових коштів для здійснення інноваційної діяльності:

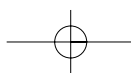
1. Відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність"

— "Фінансова підтримка інноваційних та інвестиційних проектів, у першу чергу з впровадження передових технологій, що реалізуються в галузях промисловості, у тому числі технологічними парками, через механізм здевелювання кредитів";

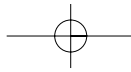
— "Надання кредитів на реалізацію інноваційних та інвестиційних проектів у галузях економіки, у першу чергу з впровадження передових енергозберігаючих технологій та технологій з виробництва альтернативних джерел палива".

2. Відповідно до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" для фінансової підтримки проектів технологічних парків запроваджується бюджетна програма підтримки діяльності технологічних парків.

Щорічно в Державному бюджеті України за бюджетною програмою підтримки діяль-

До 90-річчя Національної академії наук України

ності технологічних парків визначаються кошти, що спрямовуються на:

- повне або часткове (до 50 %) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) проектів технологічних парків;

- повну або часткову компенсацію відсотків, сплачених виконавцями проектів технологічних парків комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів технологічних парків.

3. Відповідно до Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" на трансфер технологій, що здійснюється за пріоритетними напрямками інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, встановлюється режим його цільового субсидування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України відповідно до закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

Цільові субсидії встановлюються у розмірах:

- суми податку на прибуток підприємств, одержаного від впровадження зазначених технологій, нарахованої за період та у порядку, що встановлені Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств";

- суми ввізного мита, що нараховується згідно з митним законодавством України при ввезенні в Україну для реалізації проектів трансферу технологій, устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, що не виробляються в Україні.

Крім цього, уповноважений орган у сфері трансферу технологій має

- забезпечувати створення міжгалузевих переліку вітчизняних та іноземних технологій та організувати розповсюдження інформації про технології, які можуть бути використані для технологічного оновлення вітчизняних підприємств;

- підтримувати розвиток інфраструктури у сфері трансферу технологій;

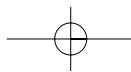
- за пропозицією осіб, які мають права на технології та їх складові, створені за державні кошти, здійснювати заходи щодо забезпечен-

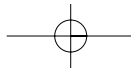
ня фінансування закордонного патентування винаходів (промислових зразків) за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України;

- організувати залучення інших надходжень для фінансування закордонного патентування.

Створена в Україні законодавча база у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності мала б відкрити певні перспективи на шляху формування інноваційної моделі розвитку економіки України. Проте до цього часу відсутніх позитивних зрушень не відбулося. У структурі економіки на сьогодні переважають низькотехнологічні та енергетичновитратні виробництва, а ВВП країни продовжує формуватися головним чином за рахунок сировинних галузей. Причини гальмування інноваційних перетворень полягають не тільки у незадовільному фінансовому забезпеченні інноваційної сфери та невиконанні чинних норм законів України, спрямованих на стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності, а й у відсутності системного, послідовного підходу до державного управління цими сферами.

Для успішного вирішення окреслених проблем необхідно чітко вибудувати систему державного управління науково-технічною та інноваційною діяльністю. На сьогодні функція головного органу виконавчої влади у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти, наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності закріплена згідно з Постановою Кабінету Міністрів від 19.12.2006 р. № 1757 за Міністерством освіти і науки України. Згідно з чинними нормативно-правовими актами переважна більшість функцій управління в сфері наукової і науково-технічної та інноваційної діяльності також зосереджена в Міністерстві освіти і науки України. В сфері інноваційної діяльності частина цих функцій також покладена на Держінвестицій, а окремі функції —

До 90-річчя Національної академії наук України

на Мінпромполітики, Мінекономіки та інші центральні органи виконавчої влади відповідно до галузі.

Цілком логічним є зосередження у центральному органі виконавчої влади з питань освіти і науки основних функцій, що пов'язані з науковою і науково-технічною та інноваційною діяльністю, оскільки ці сфери тісно взаємопов'язані між собою. Поєднання в одному центральному органі виконавчої влади координуючих функцій в інноваційній сфері відповідає досвіду країн Євросоюзу та СНД. Міністерства освіти і науки успішно працюють у Росії, Казахстані, Молдові та Болгарії. У Німеччині діє федеральне міністерство освіти та наукових досліджень, а у Франції — міністерство у справах молоді, науки і освіти. Сьогодні саме на ці міністерства покладено завдання щодо управління інноваційним процесом та підвищення конкурентоспроможності економіки на цій основі.

З метою створення цілісної, послідовної і ефективної системи державного управління науково-технічною та інноваційною діяльністю, чіткого розмежування та уникнення дублювання функцій центральними органами виконавчої влади, усунення суперечностей в чинному законодавстві розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.11.07 № 1064-р утворена комісія з розроблення пропозицій щодо удосконалення системи державного управління в інноваційній сфері. На комісію покладалося лише завдання з підготовки та подання відповідних пропозицій Кабінету Міністрів України. Комісія 9 квітня 2008 р. ухвалила переважною більшістю її членів рішення, в якому рекомендувала Кабінету Міністрів України визначити Міністерство освіти і науки України центральним органом виконавчої влади, який забезпечуватиме координацію діяльності інших центральних органів виконавчої влади у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності та здійснюватиме заходи щодо розробки єдиної науково-технічної та інноваційної політики. На Державне агент-

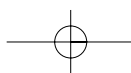
ство України з інвестицій та інновацій комісія рекомендує покласти функції із забезпечення практичного впровадження конкретних заходів інноваційної політики, що пов'язані з безпосередньою реалізацією інноваційних проектів, залученням інвестицій в інноваційну сферу, співпрацею на рівні підприємств, інвесторів. Діяльність Агентства спрямовуватиметься та координуватиметься Міністерством освіти і науки України.

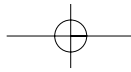
На виконання пункту 4 рішення зазначеної комісії міністерством підготовлено та подано на розгляд Уряду проект постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України", метою якого є удосконалення системи державного управління інноваційною діяльністю, чітке розмежування та уникнення дублювання функцій центральними органами виконавчої влади та усунення суперечностей в чинному законодавстві.

Слід зазначити, що в процесі опрацювання та погодження зазначеного проекту постанови міністерством враховано пропозиції, запропоновані зацікавленими центральними органами виконавчої влади, в тому числі Міністерства фінансів України та Міністерства економіки України. Однак через деякий час ці міністерства відкликали свої погодження.

Непослідовність свідчить про переважання відомчих або інших інтересів над державними. Це відбувається в той час, коли держава намагається розбудувати інноваційну модель економіки.

Управління інноваційною діяльністю має забезпечувати послідовність цього процесу від розробки і впровадження інноваційної політики на макrorівні до проведення постійної роботи на рівні інвесторів та підприємств. Розробку та реалізацію державної політики в інноваційній сфері має забезпечувати Міністерство освіти і науки України, яке має для цього не тільки законодавчі повноваження, але і необхідний потенціал — від наукових досліджень, наукових розробок до комерціалізації знань.

Проект**ЗАКОН УКРАЇНИ****Про внесення змін до Закону України
"Про пріоритетні напрями інноваційної
діяльності в Україні"**

Верховна Рада України постановляє:

Внести зміни до Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 13, ст. 93; 2006 р., № 5—6, ст. 73, № 22, ст. 199), виклавши його в такій редакції:

ЗАКОН УКРАЇНИ**Про пріоритетні напрями
інноваційної діяльності в Україні**

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади цілісної системи пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та їх реалізації в Україні.

Стаття 1. Правовою основою формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є Конституція України, Закони України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність" та інші закони України.

Стаття 2. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності — це науково, економічно і соціально обґрунтовані та законодавчо визначені шляхи провадження інноваційної діяльності, відповідно до яких забезпечується створення високотехнологічної конкурентоспроможної, екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави при ефективному використанні вітчизняних та світових науково-технічних досягнень.

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні (далі — пріоритетні напрями) поділяються на стратегічні та середньострокові:

— стратегічні пріоритетні напрями, спрямовані на розв'язання проблем інновацій-

ного розвитку держави на період до 10 років;

— середньострокові пріоритетні напрями, спрямовані на забезпечення інноваційного оновлення вітчизняного виробництва, випуск нових високотехнологічних товарів та послуг, конкурентоспроможних на внутрішньому та зовнішньому ринку, на період до 5 років.

Стаття 3. Стратегічні пріоритетні напрями формуються центральним органом виконавчої влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності із залученням Національної академії наук України і галузевих академій наук, вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів на основі результатів прогнозно-аналітичних досліджень щодо світових тенденцій науково-технологічного розвитку, зіставлення їх з реальними потребами національної економіки та інноваційним потенціалом України і визначаються Верховною Радою України за пропозиціями Кабінету Міністрів України, що подаються до 1 березня передостаннього року дії попередніх стратегічних пріоритетних напрямів.

Порядок формування, оприлюднення та обговорення стратегічних пріоритетних напрямів затверджується Кабінетом Міністрів України.

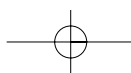
Стратегічними пріоритетними напрямами в Україні на період до 2017 року є:

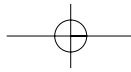
— освоєння нових, у тому числі відновлюваних, джерел енергії, запровадження ресурсозберігаючих та енергоефективних технологій, технологій транспортування енергії;

— забезпечення розвитку високотехнологічних галузей промисловості та технологій в галузі транспорту, освоєння нових надточних технологій виробництва матеріалів, їх обробки і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів;

— технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;

— підвищення якості медичного обслуговування шляхом впровадження новітніх технологій та обладнання; широке застосування тех-

До 90-річчя Національної академії наук України

нологій охорони навколишнього природного середовища;

— широке застосування сучасних інформаційних технологій.

Стаття 4. Середньострокові пріоритетні напрями можуть бути загальнодержавного, галузевого і регіонального рівня.

Середньострокові пріоритетні напрями загальнодержавного рівня формуються центральним органом виконавчої влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності із залученням Національної академії наук України і галузевих академій наук, вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів на основі стратегічних пріоритетних напрямів за результатами прогнозно-аналітичних досліджень та з урахуванням прогнозів економічного і соціального розвитку України і спрямовані на вирішення питань забезпечення інноваційного розвитку міжгалузевого та міжрегіонального характеру.

Середньострокові пріоритетні напрями галузевого рівня формуються відповідними центральними органами виконавчої влади на основі стратегічних пріоритетних напрямів та середньострокових пріоритетних напрямів загальнодержавного рівня з урахуванням прогнозу розвитку галузей економіки і спрямовані на вирішення питань забезпечення інноваційного розвитку окремих галузей економіки.

Середньострокові пріоритетні напрями загальнодержавного і галузевого рівня затверджуються Кабінетом Міністрів України і реалізуються шляхом виконання відповідних державних цільових інноваційних програм та окремих інноваційних проектів відповідно до законодавства.

Середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня спрямовані на вирішення питань забезпечення інноваційного розвитку окремих регіонів.

Середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня формуються місцевими органами виконавчої влади на основі стратегічних пріоритетних напрямів з урахуванням прогнозу економічного і соціального розвитку регіону, затверджуються відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами і реалізуються шляхом виконання регіональних інноваційних програм та окремих інноваційних проектів.

Стаття 5. З метою забезпечення ефективної реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності здійснює моніторинг у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

